

Faint, illegible handwriting at the top of the page.

L. d. 528

Handwritten text, possibly a signature or name, with a flourish.

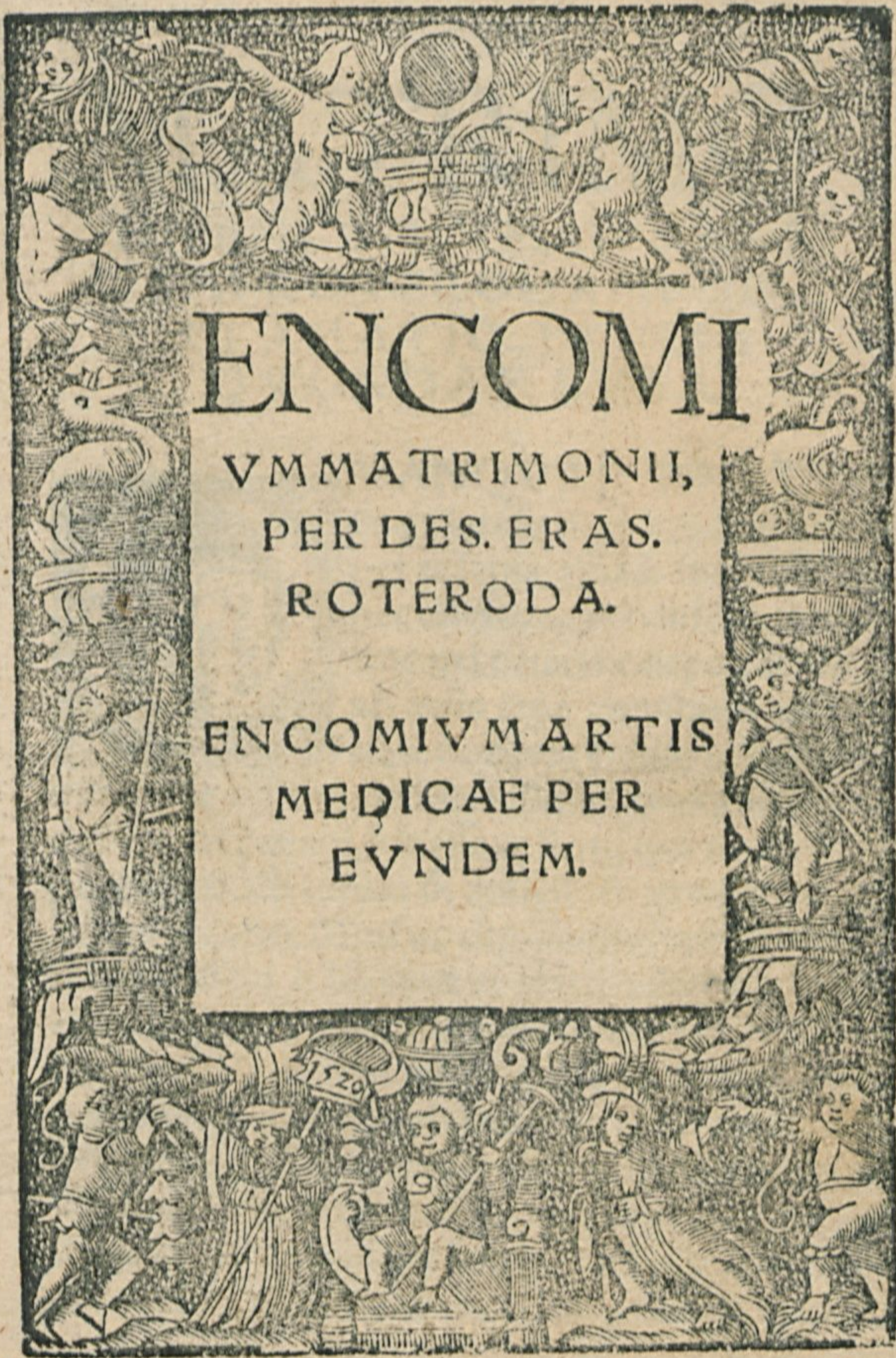
Handwritten text, possibly a name or title.

Large handwritten text, possibly a main title or a significant entry.

Handwritten text, possibly a date or a reference.

~~2 A. 4~~ 830.

ENCOMI

VMMATRIMONII,
PER DES. ERAS.
ROTERODA.

ENCOMIVM ARTIS
MEDICAE PER
EVNDEM.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
MEDICAL
DEPARTMENT

MATRIMO

NII ENCOMIUM, DES. ERA
SMI ROTERODAMI DE
CLAMATIO, IV VENI
QVONDAM LVSA.

VANQVAM PRO TVA
singulari sapientia, ipse abunde
per te sapis affinis iucundissime,
nec alienis ages consilijs, tamen
hoc uel ueteri nostrę amicitię q̄
ab ipsis p̄pe cunabulis una cū
ętate nobis accreuit, uel tuis sum
mis in me officijs, uel arctissimę deniq; affinitati
debereme putauī, si is esse uellem, quē tu me sem̄
per existimasti uirum & amicū, & gratū ut id qđ
ad tuā tuorūq; salutē ac dignitatē plurimū interes
se iudicassem, te libenter ac libere admonerē. Alię
ena nonnuncq; rectius q̄ nostra perspiciamus. Tus
um consiliū meis in rebus persępe sum secutus,
neq; minus scelix mihi comperi, q̄ erat amicum.
Nunc si uicissim in tuis meū sequi uoles, futurum
arbitror, ut neq; me suasisse, neq; te pœniteat paru
isse. Cœnauit apud me sexto Apriles, cum in uilla
montana essem, Antonius Baldus homo (ut scis)

a ij

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO
tuarū rerū studiosissimus, generiq; tuo iam inde
ab initio cōiunctissimus. Triste plenumq; lachry-
marum cōiuiuium, Nunciabat mihi magno utris
usq; dolore, matrē tuam scēminam integerrimā, e
uiuis cōcessisse, sororem tuam luctu ac desyderio
uictam, sterilitati dicatarū uirginum choro ascri-
ptam esse, ad te unū spem stirpis tuæ redisse, am-
icos summo cōsensu tibi puellā summo genere na-
tam, forma præstanti, optime moratam, postremo
tui amantissimā summa cum dote obtulisse, Te
uero nescio qua seu doloris impotentia, seu religi-
one, ita cœlibatū decreuisse, ut nec generis studio,
nec sobolis amore, nec amicorū ullis, aut monitis
aut p̄cibꝰ, aut lachrymis abduci possis a sentētia.

Tu tamen uel me authore, mentem istam mu-
tabis, & cœlibatu relicto, sterili ac parum huma-
no uitę instituto, sanctissimo cōiugio indulgebis.

Qua in re neq; tuorū charitatē, quæ tamen ali-
quin animū tuū uincere debebat, neq; authori-
tatem quicq; mihi prodesse cupio, nisi clarissimis
rationibus ostendero, id fore tibi longū tum ho-
nestius, tum utilius, tum iucundius, quid quod eti-
am hoc tempore necessariū. Nam primum hac in
re, si te honesti ratio mouet, quæ apud probos uir-
ros plurimū ualere debet. Quid matrimonio ho-
nestius quod ipse Christus honestauit: qui nupti-
is una cum matre non solū interesse dignatus est,

DE LAVDE MATRIMONII

uerum etiā nuptiale cōuiuium miraculoꝝ suoru
primitijs consecrauit. Quid sanctius, quod ipse re
rum parens instituit, adiunxit, sanctificauit, quod
ipsa sanxit natura? Quid eo laudabilius, quod q̄
reprehendit hæreseos damnetur? Quid æquius,
quā id reddere posteris, quod ipsi a maioribꝰ ac
cepimus? Quid incōsideratius, q̄ id sanctimonix
studio, perinde ut prophanum fugere, quod deus
ipse totius sanctimonix fons ac parēs sanctissimū
haberi uoluit? Quid inhumanius, q̄ hominē ab
humanę conditiōis legibus abhorreꝝ? Quid in
gratius, q̄ id negare minoribus, qd̄ ipse nisi a ma
ioribus accepisses, nec esses quidē qui negare pos
ses? Quod si matrimoniū querimus authorē, non
a Lycurgo, non a Mose, nō a Solone, sed ab ipso
summo rerū oīm opifice conditū & institutū est,
ab eodē & laudatū, ab eodē honestatū consecra
tumqꝫ. Siquidē initio cū hominē e limo finxisset,
miserā prorsus & inamœnam eius uitā fore intel
lexit, nisi sociā Euam adiungeret. Quare uxorem
non e luto illo quo uirū, sed ex Adę cratibus edu
xit, quo prorsus intelligeremus nihil nobis uxore
charius esse debere, nihil coniunctius, nihil tenaci
us adglutinatū. Idem ille post diluuiū mortalium
generi reconciliatus hanc primā legē prouulgas
se legitur, nō ut cœlibatū amplecterent, sed ut cres
cerent, ut multiplicarentur, ut terram implerent.

a iij

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO

At quo pacto, nisi cōiugio darent operam? Et ne hic uel Mosaicæ legis libertatem, uel tempestatu illius necessitatem causemur. Quid illud in Euangelicis quoq; literis repetitum comprobatumq; Christi suffragium? propter hoc, inquit, relinquet homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ. Quid parentum pietate sanctius? At huic tamen coniugalis præfertur fides. Quo authore? Nempe deo, quo tempore? non Iudaismi tantū, sed Christianismi quoq;. Iam si cætera sacramēta, quibus ecclesia Christi potissimum nititur, religiosa quadam ueneratione coluntur, quis non uidet huic plurimum religiōis deberi, quod & a deo, & primum omnium est institutum. Et cætera quidem in terris, hoc in paradiso, cætera ad remedium, hoc ad consortium scelicitatis, cætera naturæ collapsæ sunt adhibita, unum illud conditæ datum est. Si leges a mortalibus institutas sanctas habemus, non erit coniugij lex sanctissima, quam ab eodem accepimus, a quo & uitæ: quæ una prope cum ipso hominum genere nata est. Deniq; ut legem exemplo confirmaret, adolescens, ut dictū est, ad nuptiale conuiuium uocatus, una cum matre libens adfuit, nec adfuit modo, uerumetiam prodigioso munere cohonestauit, haud alibi miraculorū suorum initium auspicatus. Cūr igitur inquit Christus ipse a cōiugio abstinuit? Quasi uero non plurima sim

DE LAVDE MATRIMONII

in Christo, quæ mirari potius quam imitari debemus, sine patre natus, sine patris dolore processit, clauso monumento prodijt. Quid in eo non supra naturam? Sint hæc illi propria nos intra naturæ legem uiuentes, suspiciamus illa quæ supra naturam sunt. Sed e uirgine nasci uoluit. E uirgine quidem, sed coniugata. Virgo mater, deum decebat cõiugata. Nobis quid esset agendũ significauit. Virginitas eam decebat, quæ cœlestis afflatu numinis illibata pareret illibata. Sed Ioseph sponsus, nobis casti coniugij leges cõmendat. Qui magis coniugalem societatem potuit cõmendare, quæ quod arcanam illã, & angelicis quoque mentibus stupendam, diuinę nature cum humano corpore animaque cõiunctionem, quod ineffabilem illum, & æternum in ecclesiam suam amorem declarare uolens, se sponsum illius, illam sponsam suam appellat. Magnũ (inquit Paulus) matrimonij sacramentum est, in Christo, & in ecclesia. Si qua fuisset in rerum natura sanctior copula, si quod fœdus religiosius, quam coniugium, profecto ab eo sumpta fuisset imago. Quid simile usquam de cœlibatu legis in arcanis literis? Honorandum connubium, & thoris immaculatus prædicatur, cœlibatus ne nominatur quidem. Iam uero Mosaisica lex sterile coniugium ^{in lege} execratur, atque ob id a communibus aris quosdam submotos legimus.

a iij

Celibatus

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO

Quamobrem tandem: nempe ideo, quod tanq̄
inutiles, & sibi duntaxat uiuētes, p̄p̄ulū nulla fo-
bole auferent. Quod si lex damnat sterile matris
moniū, cœlibes multo amplius damnauit. Si nas-
tura pœnam non effugit, ne uoluntas quidē effus-
giet. Si damnant̄ quorū uolūtatī natura defuit, qd̄
cōmerent̄ n̄, qui ne operā quidē dederunt, ne steris-
les essent. Hebræorū leges hoc honoris habebant
matrimonio, ut qui sponsam duxisset, eodē anno
non cogerēt in bellū exire. Periclitatur ciuitas, nisi
si sint q̄ eam armis intueant̄. At certū exitiū est, nisi
si sint qui eam coniugij beneficio iuuentutē semp̄
mortalitate deficientē sufficiāt. Quin & Romanæ
leges eos q̄ cœlibes essent, damno etiā mulctabāt
a reipublice muneribus secludebant. At qui libe-
ris rempublicam auxissent, eis tanq̄ benemeritis
premiū e publico statuebant. Argumento est ius
triū liberorū, ne cætera persequar. Lycurgus leges
tulit, ut qui uxores non ducerent, hi & æstate arce-
rentur a ludis ac spectaculis, hyeme uero nudi fo-
rum circuirent, seq̄ execrati iusta pati dicerēt, qd̄
legibus non paruissent. Iam uis scire quantū ma-
trimonio tribuerit antiquitas, uiolati matrimo-
nij pœnam perpende, Græci quondā uiolatū ma-
trimonij ius, decenni bello uindicandū cēsuerūt.
Ad hæc non Romanis modo, uerū etiā Hebræis,
& Barbaricis legib⁹, adulteris pœna capitalis sta-

DE LAUDE MATRIMONII

tuebatur. Furem quadruplici poena absoluebat
adulteri scelus securis expiabat. Apud Hebræos
aut populi manibus lapidabat, qui id uiolasset, si-
ne quo populus non esset. Nec hoc cōtenta legū
seueritas, illud etiā permisit, deprehensum adulte-
rium sine iudicio, sine legibus cōfodere, nimirum
id donans dolori maritali, quod grauate conce-
dit uim a capite propellenti, quasi lædat atrocius,
qui coniugē adimat, quā qui uitam. Profecto san-
ctissimā quandā rem coniugiū uideri necesse est,
quod uiolatū humano sanguine sit expiandū, cui-
us poena nec leges, nec iudicē expectare cogitur,
quod ius nec in parricidio est.

Sed quid de scriptis legibus agimus? Naturæ
hec lex est, nō tabulis æreis exarata, sed animis no-
stris penitus insita, cui qui non paret, nec homo
quidē sit existimandus, ne dum bonus ciuis. Nā si
ut Stoici homines acutissimi disputant, recte uiue-
re, est naturæ ductū sequi, quid tam naturæ con-
sentaneū, quam matrimoniū? Nihil enim tam a
natura, non hominibus modo, uerumetiam reli-
quo animantiū generi insitum est, quam ut suam
quodq; speciem ab interitu uindictet, & propaga-
tione posteritatis, tanq; immortalē efficiat. Quod
sine coniugali coniunctione fieri non posse quis
ignoret? Turpissimū aut uidetur, muta pecora na-
turæ parere legibus, Homines Gigantū more na-

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO
turæ bellum indicere. Cuius opus, si oculis haud
cæcutientibus inspiciamus, intelligemus in omni
rerum genere coniugij speciem quandam inesse
uoluisse. Omitto enim iam de arboribus, in quibus
Plynio authore certissimo, adeo manifesto
sexus discrimine coniugium inuenitur, ut nisi ma
rita arbor in fœminas circũstantes ramis incum
bat, tanq̃ concubitu, hæ plane steriles mansuræ
sint. Taceo de gemmis, in quibus sexum inueniri
scripsit idem author, at non solus. Nonne ita res
cunctas uinculis quibusdam connexuit, ut aliq̃ ali
is egere uideantur. Quid cœlum perpetuo motu
uersabile, nonne dum tellurem omnium parentē
subiectam, uario rerum genere fœcundat, uelut
infuso semine, mariti fungitur officio? Sed singu
la percurrere nimis longum arbitror. Quorsum
autem hæc spectant? eo uidelicet, ut intelligamus
coniugali societate & constare, & cōtineri omnia
sine ea dissolui, interire, collabi cuncta. Fingunt
ueteres illi ac sapientissimi poetę, quibus studium
fuit philosophiæ præcepta fabularum inuolucris
regere, Gigantes anguipedes terræ filios, extructis
in cœlũ montibus bellum superis intulisse. Quid
hæc sibi uult fabula? Nimirum immanes quosdã
ac feros homines & obscuros a coniugali cōcor
dia uehementer abhorruisse, eoq̃ fulmine præci
pitatos, hoc est, funditus interisse, cum id uitarent.

DE LAVDE MATRIMONII

quo solo cōstat humani generis incolumitas. At
īdem Orpheum poetam ac citharædum saxa du
rissima cantu mouisse commemorāt. Quid signi
ficantes? Nempe uirum & sapientem & facundū,
homines saxeos & ferarum ritu uiuentes, a uago
concupitu prohibuisse, atq; ad matrimonij san
ctissimas leges adduxisse. Apparet igitur qui con
nubij amore non tangitur, eum non hominem,
sed saxum uideri, hostem naturæ, numini rebellē,
suapte stultitia sibi perniciem accersere. Age uero
quandoquidem in fabulas minime fabulosas in
cidimus, idem Orpheus, cum apud inferos Pluto
nem ipsum manescq; permouit, ut Eurydicen suā
liceat abducere. Quid aliud poetas cogitasse pu
tamus, quam ut nobis conjugalem amorem cō
mendarent, qui apud inferos quoq; sanctus ac res
ligiosus haberetur? Eodem pertinet quod antiq;
tas coniugio Iouem Gamelium præfecerit, Iunos
nem pronubam, Lucinam quæ parturientibus
adesset, Superstitiose quidem errans in deorum
nominibus, at non errans in hoc quod matrimo
nium rem sacram ac dignam quæ dijs curæ sit iu
dicari. Diuersi quidem apud diuersos popu
los ac nationes, ritus legesq; fuere. Nulla un
quam gens tam fuit barbara, tam ab humani
tate omni aliena, apud quam coniugij nomen
non sanctum, non uenerandum sit habitum.

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO
Hoc Thrax, hoc Sarmata, hoc Indus, hoc Græcus
hoc Latinus, hoc uel extremus orbis Anglus, aut
si qui sint his quoq; remotiores, religiosum habu-
it. Quid ita? quia necesse est omnibus esse cōmu-
ne, quod cōmunis hominū parens in seui, & adeo
penitus in seuit, ut huius rei sensus non solū ad tur-
tutes, & columbos, uerum etiā ad immanissimas
feras ptingat. Siquidē leones in uxorē mites sunt.
Pro catulis dimicant tigrides. Asinos per obstan-
tes ignes agit, plis tuēde pietas. Atq; hoc sane ius
naturę uocāt, ut efficacissimū, ita latissime patens.
Ut igit diligēs cultor non est, q̄ presentibus rebus
cōtentus, arbores adultas satis q̄dem accurate tra-
ctat, cæterū neq; ppagandi, neq; inferendi curam
agit, p̄pterea qd̄ necesse est, paucis annis eos hor-
tos quantumuis diligēter excultos interire. Ita pa-
rum diligēs in repu. ciuis censendus, q̄ p̄senti tur-
ba cōtentus, de ppaganda ciuū multitudine non
cogitat. Nemo igit unq; egregius ciuis habit⁹ est,
q̄ non liberis gignēdis, recteq; instituendis operā
dederit. Apud Hebręos & Persas laudī in primis
erat, q̄ plurimas habere uxores, tanq̄ ei patria plu-
rimum deberet, q̄ eam numerosissima sobole lo-
cupletasset. Num tu Abraham ipso sanctior uide-
ri studes? Is pater multarū gentiū non esset appel-
latus, idq; deo auspice, si uxoris cōtuberniū refu-
gisset. Num tu Iacob religiosior haberi queris?

DE LAVDE MATRIMONII

Is Rachelis amplexus tam diuturna seruitute redi-
mere non dubitauit. Num Solomone sapiētiore?
At quantū ille uxorū gregē domi aluit. Num So-
crate castiore? q̄ Xantippen scēminā etiā morosam
domi ptulisse legit̄, non tam ut ille suo more ioca-
batur, q̄ domi disceret tolerantiā, sed ne in naturæ
officio claudicasse uideret̄. Intellexit enim uir un-
d' Apollinis oraculo sapiēs iudicatus, hac lege se ge-
nitū, ad hanc natum, hoc se debere naturæ. Nam
si recte a ueteribus philosophis dictū est, si non te-
mere a nostris Theologis cōprobatū, si merito,
uel adagionis uice, ubiq̄ decantatū, Neq̄ deum,
neq̄ naturā quicq̄ frustra facere, cur hęc membra
tribuit, cur hos stimulos? hanc gignendi uim ad-
didit? si cœlibatus laudi ducit̄. Si quis te magnis
co munere donaret arcu, ueste, aut gladio, indis-
gnus accepto uideberis, si uti eo, aut noles, aut nes-
cies. Cum cętera oīa tanta ratione sint constituta,
haud uerisimile uideri debet, hac una in re natus-
ram dormitasse. Nec audio, q̄ mihi dicat scēdam
illā pruriginē & Veneris stimulos non a natura,
sed peccato profectam. Quid tam dissimile ueris-
Quasi uero matrimoniū, cuius munus sine his sti-
mulis pagi neq̄t, non culpā præcesserit. Iam in cę-
teris animantib⁹ unde illi stimuli? an a natura, an
peccato? Mirū ni a natura. Postremo nos imagi-
natione scēdam reddimus, q̄ suapte natura puls-

DES. ERA. ROT. DECLAMATIO
chrum ac sanctū est. Alioqui si res non opinione
uulgi, sed ipsa natura uelimus expēdere, q̄ minus
fœdū brutorū animantiū more, edere, mandere,
concoquere, excernere, dormire, quā licita p̄missa
sac̄ Venere uti. At uirtuti potius quā naturę pa-
rendū, p̄inde quasi uirtus sit ulla discenda, quæ cū
natura pugnet, unde nisi proficiātur, ne esse quis-
dem poterit, quæ cultu & disciplina perficiatur.
Sed Apostolorū te institutum delectat, qui & ipsi
cœlibatum sunt secuti, & alios ad id uitæ genus
sunt cohortati. Imitentur sane apostolos uiri apo-
stolici, quorum cum sit munus, & docere & in-
stituere plebē, non querunt simul & gregi & uxo-
ri satisfacere. Quanc̄ & apostolis uxores fuisse cō-
stat. Episcopis cœlibatum concedamus. Quid tu
apostolicū institutum sequeris ab apostolico mu-
nere longe alienissimus, homo nimirum & pro-
phanus & priuatus. Illis hoc ueniæ datum est, ut
uacent a coniugij munere, quo magis uacet copi-
osiores prolem Christo gignere. Sit istud sacer-
dotum ac monachorū priuilegiū, quos apparet
in Essenorū institutū successisse. Tui status alia ra-
tio est. At ipse Christus inges, beatos p̄nuntiavit,
q̄ sese castrarunt ob regnū dei. Non reiicio autho-
ritatē, sed sententiā interpretor. Primū arbitror hoc
Christi dogma, ad ea tempora potissimū p̄tinere,
q̄bus oportebat ab oibus mundi negotijs, quam

DE LAUDE MATRIMONII

maxime expeditū esse. Cursitandū erat p̄ oēs terr̄as, imminebat undiq̄ p̄secutor. Nunc is est rerū ac temporū status, ut nusq̄ reperias minus inquis natam morū integritatē, quam apud cōiugatos. Exaggerent quantūlibet suū institutū monachorū ac uirginū examina, iactent quantum uolent ceremonias, cultusq̄ suos, quibus potissimum inter cæteros eminent, sanctissimū uitæ genus est, pure casteq̄ seruatum coniugium. Præterea non is sese castrat qui uiuit cœlebs, sed qui caste, sancteq̄ cōsilit coniugij munus. Atq̄ utinam uere castrati sint, quicunq̄ suis uitij magnificum castrationis prætextū titulum, sub umbra castitatis turpius libidinantes. Neq̄ enim mei pudoris esse puto, cōmemorare, in quæ dedecora sæpe prolabantur, qui naturæ repugnant. Postremo ne præcipit quidem Christus ulli cœlibatum, at idem diuortium p̄alam interdicit. Mihi sane uidetur, non pessime cōsulturus rebus ac moribus hominum, qui sacerdotibus quoq̄ ac monachis, si res ita ferat, ius indulgeat coniugij. Sed diuina quædam res est, angelica res est uirginitas, ac humana quædam res est coniugium. Ego nunc homo loquor homini. Laudanda quidem res est uirginitas, at ita, si non hæc laus ad quam plurimos transferatur. Quam si uulgo usurpare homines incipiant, quid uirginitate dici, cogitariue possit exitialius.

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO

Tum si in cæteris maxime laudē mereat uirginitas, in te certe reprehensione carere non potest, p̄ quē stabit, quo minus optimū illud genus & immortalitate cū primis dignū obliteret. Postremo minimū abest a uirginitatis laude, q̄ ius illibatum coniugij seruat, q̄ uxore gignendę proli, non libidini habet. Si frater fratris sine liberis defuncti semen excitare iubetur, tu uniuersi tui generis spem interire fines? p̄sertim cum ad te unū reciderit? Neq̄ uero me clam est, magnis uoluminibus pris̄corū patrū decantatas uirginitatis laudes, quorū Hieronymus adeo mirat̄ eam, ut nō multū absit a contumelia matrimonij, & ab episcopis orthodoxis ad palinodiā inuitaret̄. Verū donec hic ardor illis temporibus. Nunc optarim, ut isti q̄ passim sine delectu, ad cœlibatū ac uirginitatē adhortant̄ etatē, quę sibi nondū est nota, hoc operę collocarent in describenda imagine casti puricę matrimonij. Atq̄ his ipsis, q̄bus tantopere placet uirginitas, non displicet bellū aduersus Turcarū gentem, q̄ numero tot partibus nos superant, quorū si rectū est iudiciū, consequet̄, ut in primis rectū & honestū habeat̄, p̄ uirili liberis gignendis operā dare, et iuuentutē in belli usum sufficere. Nisi forte bombardas, tela, naues, ad hoc bellū apparandas putant, uiris opus esse non putant. Idem probāt, ut Ethnicorū parētes ferro trucidemus, quo liceat

DE LAUDE MATRIMONII

filios etiã inscientes baptizare. id si uerũ est, q̃nto
mitius est idem efficere cõiugiorũ officio. Quare
si quid honestũ, si pietas, si religio, si officiũ, si uir-
tus te mouet, cur ab eo abhorres, quod deus insti-
tuit, natura sanxit, ratio suadet, diuinæ pariter &
humanæ literæ laudant, leges iubent, oim gentiũ
consensus approbat, ad qd̃ optimi cuiuscq; exem-
plum adhortat̃? Quod si pleræq; res etiã acerbæ
uiro bono sunt expetendę, non alio noie, q̃ quod
honestę sunt, matrimoniũ p̃fecto multo maxime
expetendũ de q̃ q̃s dubitare possit, plus ne habeat
honestatis, an uoluptatis. Quid em̃ dulcius, q̃ cũ
ea uiuere, cũ q̃ si non beneuolentię modo, uerum
etiã corporũ mutua quadã cõmunionē arctissis-
ime copulatus? Si magnã q̃ndã animi delectatio-
nem ex reliquorũ necessariorũ beneuolentiã capi-
mus, q̃ dulce in primis sit habere, q̃ cũ animi tui
secretos affectus cõmunices, q̃ cũ p̃inde ut tecum
loquaris, cuius fidei te tuto cõmittas, q̃ tuas fortu-
nas suas esse ducat, qd̃ tu credis habere foelicitatis
mariti uxorisq; coniunctiõnē, qua nulla possit in
rerum natura inueniri, neq; maior neq; firmior?
Cum ceteris em̃ amicis animorũ duntaxat bene-
uolentiã cõiungimur, cũ uxore & summa chari-
tate, & corporũ p̃mutatiõne, & sacramēti foedere, &
fortunarum omniũ societate copulamur. Præter-
rea in ceteris amicicijs quanta simulatio? quanta

b

DES. ERA. ROT. DECLAMATIO

perfidia: sæpe ñ quos nostri amantissimos existi-
mauimus, sicut hirundines exacta æstate deuolant,
ita fortuna reflante deficiunt. Nonnunquam recentis
or amicus ueterem eijcit. Paucos audiuius, quorum
fides usque ad uitæ finem cõstitit. Uxoriam charitas
non perfidia corrumpit, nulla simulatione obscura-
tur, nulla rerum mutatione cõuellit, denique sola mor-
te, immo ne morte quidem distrahit. Illa parentum,
illa sororum, illa fratrum pietatem, tui amore contemnit,
te unum respicit, ex te pendet, tecum emori cupiat. Res
est: habes quæ tueant, habes quæ augeat. Non est:
habes quæ quærat. Si res secundæ sint, duplicatur
fœlicitas. Sin aduersæ, erit quæ te consolet, quæ assis-
deat, quæ inseruiat, quæ tuum malum suum esse cupiat.
An tu uoluptatem ullam cum hac tanta cõiunctione
conferendam censes? Si domi agis, adest quæ solitudi-
nis tedium depellat. Si foris, est quæ discedentem
osculo prosequatur, absentem desideret, redeuntem læta
excipiat. Dulcis iuuentutæ tuæ sodalis, gratum se-
nectutis solacium. Natura homini quidem dulcis
est uel quæuis societas, quippe quæ ad beneuolen-
tiam atque amicitiam genuit. Hęc igitur quomodo non
erit dulcissima, in qua nihil non commune est. Con-
tra autem si feras quoque solitudinem horrere, societate
delectari uidemus, mea sententia ne homo quidem
sit existimandus, qui ab hac societate omnium &
honestissima & iucundissima abhorreat. Quid

DE LAVDE MATRIMONII

enim eo homine odiosius? qui tanq̄ sibi uni natus, sibi uiuat, sibi quærat, sibi parcat, sibi sumptū faciat, neminē amet, amet a nemine. At non istius modi portentū dignum censebit, qđ cum Timone illo ex uniuerso hoīm cōubernio in medium mare proñciatur? Neq̄ hic ausim illas tibi uoluptates, pponere, q̄bus cū natura nihil uoluerit esse homini dulcius, nescio tñ quo pacto a magnis ingenijs dissimulant potius, q̄ contemnunt. Quanq̄ qs adeo se uero, nec dicā stupido, sit natus ingenio, q̄ eiusmodi uoluptatū genere non capiat, presertim si citra numinis. aut hominis offensam, citra fame detrimentū possit cōtingere? Equidē eū non hominē, sed plane saxum dixerim. Etiam si minima bonorū, quæ habet coniugiū pars est, ea corporū uoluptas. Sed fac te istam ut uiro indignam contemnere, quanq̄ nec uiri quidē uocabulū sine his meremur. Ponant si uis inter extrema coniugij cōmoda. iam qđ casto amore esse potest amabilius? Immo qđ sanctius atq̄ honestius? Accrescit interim dulcis affiniū turba. Duplicat̄ parentum, fratrū, sororū, nepotū numerus. Natura em̄ unā duntaxat matrē, unū patrē tribuere potest. Coniugio pater alter, altera mater accedit, q̄ te, ut cui sua uiscera cōmiserint, singulari pietate, nō psequi nō possunt. iam uero quanti illud æstimabis, ubi pulcherrima cōiunx pulchra faciet te ple parentem?

b ij

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO

Vbi q̄s tibi paruulus aula luserit Aeneas? q̄ tuos,
 tuęq; cōiugis uultus referat, q̄ te blanda balbutie
 patrē appellitet. Iam accesserit coniugali charitati
 uinculū adamantinū, qđ ne mors quidē ipsa que
 at abrumperet. Fœlices (inq̄t Flaccus noster) ter
 & amplius, q̄s irrupta tenet copula. Nec malis di
 uulsos queremoniis, Suprema citius soluet amor
 die. Habes q̄ senectutē tuā oblectēt, q̄ oculos claus
 dant, q̄ iusta p̄soluāt, in q̄bus renatus uidearis, q̄
 bus sup̄stitibus tu ne occidisse qđē puteris. Non
 abeūt ad alienos heredes, que tibi parasti. Ita tanq̄
 oibus p̄functo, ne mors qđem ipsa acerbe uideri
 poterit. Oibus uelimus nolim⁹ senectus imminet.
 Hac ratione natura p̄spexit, ut in liberis ac nepo
 tibus repubescamus. Quis em̄ grauius ferat senes
 ctutē, ubi suos uultus quos adolescens gessit, in fi
 lio cōspexerit? Mors oibus parata est. At hac una
 uia uelut immortalitatē q̄ndā meditat̄ nature p̄ui
 dentia, dum sic aliud ex alio p̄pagat, ut ueluti cū
 plana arbore excisa repullulat, nec interisse uideat̄
 tur, qui prole relicta morit̄. At minime me fugit,
 quid inter hæc obmurmures. Beata res est coniu
 giū, si oīa secūda eueniant, sed qđ si morosa cōtine
 gat uxor? Quid si impudica? Quid si liberi impij
 p̄ueniant? Occurrent animo tuo exempla eorū, q̄
 bus coniugiū exitiū attulerit. Exaggera quantum
 potes, sed tamen hominū ista uitia fuerint, non cō

DE LAVDE MATRIMONII

iugij. Crede mihi non solet nisi malis maritis mala uxor contingere. Adde quod tibi in manu est, ut bonam eligas. Quid si corrumpat? A malo quidem marito uxor bona corrumpi potest, a bono mala corrigi consuevit. Falso uxores accusamus. Nemo, si quid mihi credis, unquam nisi suo uitio improbam uxorem habuit. Iam ex bonis parentibus, fere me similes nascuntur liberi. Quamquam & hi utcumque nati, fere tales euadunt, quales illos finxeris institutione. Iam uero non est quod zelotypiam metuas. Iste stulte amanti morbus est? Castus ac legitimus amor zelotypiam nescit. Quid tibi tragediarum in mentem ueniunt? Hec maritum adultera securi percussit, hec ueneno sustulit, illa morum odio ad mortem adegit. Cur non potius Tiberij Gracchi Cornelia succurrit? Cur non Alcestis non optimi mariti coniunx optima? Cur non occurrit uel Iulia Pompeij? uel Catonis Portia? Cur non eterno nomine digna Artemisia? Cur non Hypsicratea Mithridatis Pontici regis uxor? Cur non Tertiae Aemiliae comitas in mentem uenit? Cur non Turiae fides? Cur non Lucretia; Lentulaeque succurrit? Cur non Arria illa a Plinio celebrata? Cur non innumerae aliae? quarum & pudicitia, & fides in maritos, ne morte quidem potuit immutari. Rara inquam, auis in terris mulier proba. Et tu rara uxore dignum te finge, Mulier, inquit sapiens ille, bona pars bona. Aude tuis moribus dignam

b iij

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO
sperare. Plurimū in hoc sitū est, q̄ deligas, quomo-
do fingas, qualē ipse te illi prębeas. Sed dulcius est
inquires, libertas. Quisquis uxore accipit, compe-
des accipit, q̄s sola mors possit excutere. Quid autē
dulce esse homini solī possit? Si dulcis est libertas,
sociā asciscendā censeo, qua cū bonū istud tibi cō-
mune esse uelis. Quanq̄ qd ista seruitute liberius?
ubi ita uterq; alteri obnoxius est, ut neuter manu
mitti uelit? Astrictus es ei, quē in amicitia recipit.
At hic nemo libertatē ademptā clamat. At uere-
ris ne liberis morte absumptis, orbis in luctū in-
cidas. Si orbitatē times, ob id ipsum ducēda uxor
est, quæ sola hoc prestare potest, ne sim⁹ orbis. Sed
qd tu tam diligēter, immo anxie, oīa matrimoni
incōmoda disgris? Quasi cœlibatus nihil habeat
incōmodi. Quasi uero ulla sit uita mortaliū, quæ
nō sit oībus fortunę subiecta casib⁹. E uita migret
oportet, q̄ nihil incōmodi ferre uelit. Qd si ad cœ-
lestem illā uitā respicias, mors hæc hoīm uita est,
haud uita dicēda. Sin intra humanā conditionē
animū cōtineas, nihil est cōiugali uita, neq; tutius,
neq; tranqullius, neq; iucūdius, neq; amabilius, ne-
q; fœlicius. Sed qd nos de honesto ac iucundo di-
sputamus, cū non utilitas modo suadeat, uerū etiā
necessitas ad cōiugiū impellat? Tolle matrimoni-
um, p̄ paucis annis uniuersum hoīm genus fundis-
tus intereat necesse est. Xerses illū Persarū regem

DE LAVDE MATRIMONII

Cum ex ædito loco ingentem illam hominū multitudinem intueretur, lachrymas non tenuisse dicunt, quod ex tantis hominum milibus, post annos sexaginta, nullus omnino superfuturus esset. Cur quod ille de suis copijs intellexit, non etiam de uniuerso hoīnum genere perspiciamus? Sublato coniugio, quotusquisq; ex tot regionibus, provincijs, regnis, urbibus, cœtibus, post centum annos supererit? Eamus nunc & cœlibatum miremur, q̄ æternā sit generi nostro cladem allaturus. Quę pestis, aut lues a sup̄is aut inferis immitti possit nocentior? Quid ab ullo diluuiο timeri possit acerbius? Quid tristius expectet, etiāsi Phaethontē redeat incendiū? At ex huiusmodi q̄dē tempestatibus multa relinq̄ solent incolumia, ex cœlibatu nihil reliqui fieri potest. Videmus quantū morborum agmen, quot casuum discrimina, noctes diesq; hominum paucitati insidientur. Quot pestis absorbet mare, quot Mauors abripit. Taceo enim de quotidianis mortibus. Circumuolat undiq; mors, ruit, rapit, properat quantum potest genus nostrum extinguere, & nos cœlibatum miramur, coniugium fugimus? Nisi forte placet Essenorum institutum, aut Dulopolitarum, quorum gentem facinorosam nunquam deficiens numerositas propagat. Num expectamus, ut Iupiter aliquis nos eodem munere

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO

donet, qd' apibus tribuisse dicit, ut sine cōcubitu
foetificemus, & posteritatis semina e flosculis ore
legamus? An uero postulamus, ut sicut e Iouis ce
rebro Mineruā pgnatā poetæ fabulant, ita nobis
e capite liberi exiliāt? An deniq; ut iuxta ueteram
fabulas, e terra, e saxis p̄iectis, e duris arborū trun
cis hoīes p̄ducant. E terrę gremio p̄ multa sine no
stro cultu enascūtur. Plantulæ sub umbra matris
sepe pullulascunt, at homini hanc unā p̄pagandi
uiam natura esse uoluit, ut mutua mariti, uxorisq;
opa mortaliū genus ab interitu uindicaret, quod
si fugiant tuo exemplo mortales, ne ista quidem,
quę tu miraris, esse poterunt. Cœlibatū miraris, su
spicis uirginitatē? At ne cœlibes erunt, nec uirgi
nes, si cōiugij usum sustuleris. Cur igit̄ prælata est
uirginitas? cur honorata, si exitiū adfert mortali
bus? Laudata est, sed p̄ tpe, sed in paucis. Voluit
enim deus hoībus cœlestis illius uitę tanq; imagi
nem quandā & simulachrū ostendi, ubi neq; nu
bent ullę, neq; nuptū dabunt ulli. Sed ad exemplū
paucitas idonea est, multitudo inutilis. Ut em̄ nō
oēs agri, quanq; feraces, ad usum uitę ferunt, sed
pars negligit, pars oculis pascendis colit. At patit̄
hoc ipsa rerū copia, in tanta aruorū amplitudine,
exiguā partē sterilē relinq. Verū si nulli serant, q̄s
non uideat nobis ad glandes fore redeundū? Ita
cœlibatus in tanta hoīm multitudine, in paucis

DE LAUDE MATRIMONII

quidē laudē habet, in oībus summā rephensioē habitura. Iam si maxime in alijs sit uirtutis nomē habitura uirginitas, in te certe uitiosa fuerit. Ceteri em̄ puritati studuisse uidebunt, tu generis parricida iudicaberis, qđ cū honesto cōiugio ppagare potueris, turpi cœlibatu passus sis interire. Liceat e numerosa sobole uirginē deo cōsecrare. Rustici frugū primitias sup̄is immolant, non uniuersum puentū, at te unū stirpis tuę reliquias esse memineris oportet. Nihil aut̄ refert utrū occidas, an seruare recuses, q̄ a te uno seruari et poterat, & facile poterat. At sororis exemplū te ad cœlibatū adhortatur. At ista uel una re potissimū debebas a cœlibatu deterreri. Generis em̄ sp̄e, quę prius utriusq; erat cōmunis, nunc totā ad te unū reuolutā intelligis. Deī hęc uenia sexui, deī ætati, puella dolore uicta peccauit, stultarū mulierularū, aut stultorū monachorū impulsu sese precipitē dedit. Tu maior natu uirum te esse memineris necesse est. Illa maiorib9 suis cōmori uoluit, tu ne moriant̄ operā dabis. Soror subduxit sese officio, tu duorū tibi partes obundas esse cogita. Non dubitarunt filiæ Loth, cū patre temulēto rem habere, fatius esse iudicantes nefario etiā incestu generi cōsulere, q̄ pati interire. Tu matrimonio honesto, sancto, pudico, sine offensa, summa cū uoluptate, non cōsules tuo generi aliogn̄ intermorituro. Quare sinamus eos Hip

b v

DES. ERAS. ROT. DECLAMATIO

polyti institutū imitari, sectent̄ cœlibatū, uel q̄ ma-
riti fieri possunt, patres non possunt, uel quorū res
nuitas liberis educandis nō suppeditat, uel quorū
genus aliorū opa possit ppagari, aut certe eiusmodi
est, ut magis Reip. cōducat intermori q̄ ppaga-
ri. Tu uero cū teste Medico uiro neq̄ imperito &
minime mendaci, magnā posteritatē pmittere uis
dearis. Patrimoniū habeas amplissimū, genus aut̄
tum optimū, tū clarissimū, ita ut obliterari sine ne-
phario scelere, magnoq̄ Reip. detrimēto nō possit.
Tum adsit etas integra, nec desit forma. Offeratur
uero cōiunx puella, q̄ neq̄ integriorē, neq̄ illu-
striorē ullā uiderunt ciues tui, pudica, modesta,
pia, facie diuina, cū dote amplissima. Cum rogēt
amici, lachryment̄ ppinq̄, instēt affines, patria flagit-
get, ipsi maiorū tuorū cineres e tumulis id ipsum
te obtestent̄, tu tñ adhuc cōtaris, adhuc cœlibatū
cogitas? Si q̄ res parum honesta abs te peteret si q̄
difficilis, tñ uel tuorū uota, uel generis charitas ani-
mū tuū expugnare debuerat. Quanto æquius est
id amicorū lachrymas, patriæ pietatē, maiorū chari-
tatem abs te obtinere, ad qd̄ te diuinę pariter &
humanę leges hortant̄, natura istigat, ratio ducit,
honestas allicit, tot cōmoda inuitāt, necessitas etiā
cogit. Sed iam argumētōrū plus satis. Confido te
iam dudū me monitore sententiā mutasse, animūq̄
ad salubriora consilia appulisse. Bene Vale.

DE LAVDE MEDICINAE.

ERASMVS RO

TERODAMVS D. HENRICO
AFINIO LYRANO INSI
GNI MEDICO. S.D.

NVper dum bibliothecā recenseo doctis
sime Afini. uenit in manus oratio quēdā
olim mihi nihil non experienti, in laudē
artis medicæ declamata, continuo uisum est oras
tionem nō optimā optimo dicare medico, ut uel
tui nominis lenocinio studiosorū centurijs com
mēdetur. Erit hoc interim mei in te animi quales
cunq; documentū, dum dabitur aliud nostra ne
cessitudine dignius. Bene Vale. Louanij, tertio
Idus Martias. Anno. M. D. XVIII.

DECLAMATIO EIVSDEM IN
LAVDEM ARTIS MEDICAE.

Vo sæpius est ars medicinæ, meditatis &
elaboratis orationib9 hoc ex loco, apud
plerosq; uestrū prædicata, idq; a uiris sin
gulari facundia præditis, auditores celeberrimi,
hoc mihi sane minus est fiducia, me uel tantæ, uel

DES. ERASMI ROTERO.

auriū uestrarū expectationi satisfactorū. Neq̄ em̄
rem p̄pe diuinā, nostra facile assequet̄ infantia, neq̄
q̄ uulgaris oratio de re toties audita tædiū possit
effugere. Verū tamen ne salutarī maiorū instituto
uidear deesse, q̄ solenni encomio iuuentutis ani-
mos ad huius præclaræ scientiæ studiū, admirati-
onem, amorem, excitandos, accendēdos, inflam-
mandosq̄ censuerūt, experiar & ipse p̄ mea uirili
(Siquidē me dicentē adiutabit uestra tum attentio
tum humanitas, fauore candido p̄sequentes, quē
ad hoc muneris uestra adegit authoritas) medicæ
facultatis dignitatē, authoritatē, usum, necessitatē,
non dicam explicare, qd̄ prorsus infiniti fuerit ne-
gotij, sed summatim modo perstringere, ac ueluti
cōfertissimas locupletissimę cuiuspiā reginę opes,
p̄ transennā, ut aiunt, studiosorū exhibere conspe-
ctibus. Cuius quidē ea uel p̄cipua laus est. Primū
qd̄ nullis oīno p̄conijs indiget, ipsa abunde p̄ se
uel utilitate, uel necessitate cōmēdata mortalibus.
Deinde qd̄ toties iam a tam præclaris ingenijs p̄-
dicata, semper tñ nouā laudū suarum materiam,
ingenijs etiā parū fœcundis ex sese suppeditat, ut
nihil necesse sit, eam uulgato more inuidiosis illis
cōtentionib⁹, non sine ceterarū disciplinarū contu-
melia deprædicare. Quid illud magis metuendū,
ne domesticas illius dotes, ne germanā ac natiuā
amplitudinē, ne maiestatem humana cōditione ma-

DE LAVDE MEDICINAE.

forem, mortalis oratio non assequatur. Tantū ab-
est, ut uel aliena contumelia, uel ascitijs Rhetor-
fucis, aut amplificationū p̄stigijs sit attollēda. Mes-
diocrium est formarū, deformiorū comparatione
aut cultus lenocinijs cōmendari. Res per se uereq;
p̄claras, satis est uel nudas oculis ostendisse. Iam
primū enim (ut ad rem festinemus) reliquę artes,
quoniā nulla non magnā aliquā uitæ cōmoditas
tem attulit, summo quidē in precio fuere. Verum
medicinæ quondā tam admirabilis fuit, humano
generi inuentio, tam dulcis experientia, ut eius au-
thores, aut plane p̄ dijs habitū sint, uelut Apollo,
& huius filius Aesculapius, immo (qđ ait Plini-
us) singula quosdā inuenta deorū numero addis-
derunt, aut certe diuinis honoribus digni sint exi-
stimati, uelut Asclepiades, quē Illyrici numinis in-
star receptū, Herculi in honoribus æquarunt. Nō
equidē probo quod fecit antiquitas, affectū sane
ac iudiciū laudo, quippe quæ recte & senserit &
declararit, docto fidoq; medico nullū satis dignū
premiū persolui posse. Etenim si quis secum repu-
tet, q̄ multiplex in corporib⁹ humanis diuersitas
quanta ex ætatibus, sexu, regionibus, cœlo, educa-
tione, studijs, usu uarietas, q̄ infinita, in tot milib⁹
herbarū (ne qđ interim dicā de cæteris remedijs)
quæ alibi aliæ nascuntur discrimina, Tum quorū
sint morborum genera, quę trecenta nominatim

DES. ERASMI ROTERO.

fuisse prodita scribit Plinius, exceptis generū par-
 tibus, quarū oīm q̄ nullus sit numerus, facile per-
 pendet, q̄ tantū norit quot formas in se febris uo-
 cabulū cōplectat, ut ex uno cetera æstiment, excep-
 ptis his, q̄ quotidie noui accrescunt, neq̄ secus ac-
 crescunt, q̄ si de cōposito cū arte nostra bellū susce-
 pisse uideant, Exceptis uenenorū, plus mille peris-
 culis, quorū quot species sunt, tot sunt mortis ge-
 nera, totidē remediorū differentias flagitantia. Ex-
 ceptis casibus quotidianis, lapsuū, ruinarū, ruptis-
 onum, adustionū, luxationū, uulnerū, atq̄ his cō-
 similiū, quę prope cum ipso morborū agmine ex
 æquo certant. Deniq̄ q̄ cogitet, quanta sit in cor-
 porum cœlestiū obseruatione difficultas, quę nisi
 cognoris, sepe numero uenenū erit, quod in reme-
 dium datur. Ne qd̄ interim cōmemorē, sepe fallas-
 ces morborū notas, siue coloris habitū spectes, si-
 ue lotij signa rimeris, siue pulsus harmoniā obser-
 ues, uelut hoc agentibus malis, ut hostem medicū
 fallant, & imponant. Tantū undiq̄ sese effundit
 difficultatū, ut mihi difficile sit oēs uel oratione p-
 sequi. Sed ut dicere cœperā, has oēs rerū uarietas
 tes studio psequi, obscuritates ingenio assequi, dif-
 ficultates industria peruincere, ac penetratis terræ
 fibris, excussis undiq̄ totius naturæ arcanis, ex
 omnibus herbis, fruticibus, arboribus, animantis
 bus, gemmis, ex ipsis deniq̄ uenenis, cunctis huius

DE LAVDE MEDICINAE.

manæ uitæ malis, efficacia querere remedia, atq;
horū opportunū, ex tot authorib⁹, tot disciplinis,
immo & ab istis syderibus petere. Hæc, inq̄, tam
abdita rimari cura, tam ardua uiribus animi adis
pisci, tam multa memoria cōplecti, tam necessaria
ad salutē uniuersi mortaliū generis in cōmune p̄
ferre. nonne prorsus homine maius ac plane diui
num quiddā fuisse uideat. Absit inuidia uerbis. Li
ceat id qd̄ uero uerius est ingenue p̄dicare. Non
me iactō, sed artē ipsam efferō. Etenim si dare uitā
ppriū dei munus est, certe datā tueri, iamq; fugien
tem retinere, deo pximū fateamur oportet, Quan
quam ne prius quidē illud, qd̄ nos soli deo pro
priū esse uolumus, medicorū artē detraxit antiqui
tas, ut credula, ita gratissima. Nā Aesculapī quidē
ope Tyndaridam, q̄ post eū cōplures ab Orco in
lucē redisse credidit. Asclepiades hominē exanis
matū, elatū, cōploratūq; ab rogo domū uiuū res
duxisse legit. Xanthus historicus catulum Leonis
occisum, præterea & hominē, quē draco occide
rat, uitæ redditū fuisse, posteris prodidit, herba q̄
halin noīant. Ad hæc luba in Africa quendā her
ba reuocatū ad uitā testis est. Neq; uero laboraue
rim, si sint apud quos hæc fide careant. Certe (qd̄
agimus) admirationē artis, tanto magis implent,
quanto magis supra fidem ueri sunt, & immensū
sum esse fateri cogunt, id quod uero supersit.

DES. ERASMI ROTERO.

Quantū quantū ad eum attinet, qui uitæ redditur quid refert, uerū anima denuo in artus relictos diuinitus reponatur, an penitus in corpore sepulta, morbiq; uictoris oppressa uiribus, arte curaq; medici suscitetur atq; eliciatur, iamq; certo migraturā retineatur? An non pene paria sunt, mortuum restituere, & mox moriturum seruare? Atqui per multos nominatim recēset Plinius libro historiæ mundanæ septimo, qui iam elati partim in ipso rogo, partim post dies cōplusculos reuixerint. Miraculū est qđ paucis dedit casus. Et non magis mirandū, quod quotidie multis largitur ars nostra? Etiam si hanc deo Opt. Maximo debemus, cui nihil non debemus, ne quis hæc a me putet arrogantius dicta quam uerius. Compluriū morborū ea uis est, ut certa mors sint, nisi præsens adsit medicus, ueluti stuporis, qui mulieribus potissimū solet accidere, ueluti syncopis profunda, paralysis, apoplexia, Neq; desunt ulli uel sæculo, uel gēti sua in hanc rem exempla. Hic qui mortē ingruentem arte sua depellit, q̄ uitam subito oppressam reuocat, nonne ceu numen quoddā dextrū ac propiciū semper habendus est. Quot censes homines ante diem sepultos fuisse priusq; medicorū solertia, morborū uires, & remediorū naturas deprehenderit? Quot hodie mortaliū milia uiuunt ualentq;, qui ne natī quidē essent, nisi eadē hæc ars,

DE LAVDE MEDICINAE.

& tot nascendi discriminibus remedia, & obstetricandi rationē reperisset? A deo statim in ipso uitæ limine, & pariens simul & nascens, salutarē medicorum opem, miserabile uoce implora. Horū arti uitam debet, & q̄ nondū uitam accepit, dum p̄ eam phibent̄ abortus, dum mulieri seminis recipiendi retinendiq̄ uis conferit̄, dum pariendi facultas datur. Quod si uere dictū est illud, Deus est iuuare mortalē, profecto mea sententia aut nusq̄ locum habebit, illud nobile Græcorum adagium *ἀνδρῶν ὁ ἀνθρώπου δαμόνιον*, aut in medico fido probosq̄ locū habebit, q̄ non iuuat modo, uerum etiā seruat. An non igit̄ ingratitude ipsa uideat̄ ingrator, ac ipse p̄pe uita indignus, q̄ medicinā alterā scdm̄ deū, uitæ parentē, tutricē, seruatricem, uindicē, non amet, non honoret, non suspiciat, non ueneret? Cuius præsidij̄ nuncq̄ ulli non est opus. Nam reliqs̄ quidē artibus, nec semp, nec oēs egemus. huius utilitate mortalium̄ omnis uita constat. Nam fac abesse morbos, fac oibus p̄sp̄ram adesse ualitudinē, tamen hanc q̄ poterimus tueri, nisi medicus ciborū salutariū ac noxiorū discrimen, nisi totius uictus, quā Græci dietam uocant, rationē doceat? Graue mortalibus est onus senectā, quā non magis licet effugere, quā mortē ipsam. Atq̄ ea medicorū opera multis contingit, tum serius, tum multo etiam leuior. Neq̄ enim fa

c

DES. ERASMI ROTERO.

bula est, quinta, quam uocāt, essentia, senio depul-
 so hominē uelut abiecto exuuiō reiuuenescere, cū
 extent aliquot huius rei testes. Neq; uero corporis
 tantum, quæ uilior hominis pars est, curam ge-
 rit, imo totius hominis curā agit, etiamsi Theolo-
 gus ab animo medicus a corpore sumat initium.
 Siquidē ppter arctissimā arborū inter se cognatio-
 nem & copulā, ut animi uitia redundāt in corpus
 ita uicissim corporis morbi animę uigorē, aut impe-
 diunt, aut etiā extinguunt. Quis æque p̄tinax suas
 for abstinentię, sobrietatis, moderandę irę, fugien-
 dę tristitię, uitandę crapulę, amoris abiiciēdi, tem-
 perandę ueneris, atq; medicus? Quis efficacior sua-
 det ægroto, ut si uiuere uelit, & salutarē experiri
 medici opē, prius animū a uitiorū colluuiē repur-
 get? Idē quoties uel dieterica ratione, uel ope phar-
 maceutica bilem atram minuit, labantes cordi ui-
 res reficit, cerebri spiritus fulcit, mētis organa pur-
 gat, ingeniū emendat, memorię domiciliū sarcit,
 totūq; animi habitū cōmutat in melius, nonne p̄
 exteriorē, ut uocant hominē, & interiorē seruat?
 Quid Phreneticū, Lethargicū, maniacū, syderatū
 lymphatū restituit, nonne totū restituit hominē?
 Theologus efficit ut homines a uitjs resipiscant,
 at medicus efficit ut sit q̄ p̄scit resipiscere. Frustra
 ille medicus sit animę, si iam fugerit anima, cui pa-
 ratur antidotus. Cū impiū hominē subito corripi-

DE LAUDE MEDICINAE.

pit paralysis, apoplexia, aut alia quædã p̄sentanea
pestis, quæ uitã prius adimat, quã uacet de castigã
dã cogitare uita, hunc q̄ restituit, alioquin infelicit̄
citer in suis scelerib⁹ sepeliendũ, nonne quodam
modo tũ corpus, tũ animũ ab inferis reuocat. In
eũ certe locũ reponit hominẽ, ut ei i manu iam sit,
si uelit eternã mortẽ fugere. Quid suadebit lethar
gico Theologus, q̄ suadentẽ non audiat? Quid
mouebit phreneticũ, nisi medicus prius atrã bilẽ
repurgarit? Pietas ceteræq; uirtutes, qb⁹ Christia
na cõstat sc̄licitas, ab animo potissimũ pendent,
Haud inficior. Ceterũ qm̄ is corpori illigatus, cor
poreis organis uelit nolit uti, fit ut bona pars bo
nẽ mētis a corpis habitu pendeat. Per multos ho
mies infelix corpis temperatura q̄ Græci modo
κράσις modo σύστημα uocãt, uelut iuitos ac recla
mantes, ad peccandũ p̄trahit, dũ animus infessor
frustra moderat̄ habenas, frustra subdit calcaria,
sed equũ ferocientẽ, in p̄cipitiũ seq̄ cogit. Animus
uidet, animus audit, sed si oculos occuparit glau
coma, si aurĩũ meat⁹ crassus humor obsederit, fru
stra uim suã habet anim⁹. Odit anim⁹, irascit̄ ani
mus, aut uitiosus humor mētis organa obsidẽs in
causa ẽ, ut oderis, quẽ amore dignũ iudices, irasce
ris cui nolis irasci. Philosophiẽ sũmã i hoc sitã esse
fateī plato, si rōi pareãt affect⁹, atq; ad eã rẽ p̄cipu⁹
est adiutor medic⁹, hoc agẽs, ut ea ps hois uigear.

DES. ERASMI ROTERO.

sapiatq; cuius arbitrio gerunt, quęcunq; cū laude gerunt. Si hominis uocabulo censent indigni, q; pecudū ritu capiuntur cupiditatibus, huius nominis dignitatē bona ex parte debemus medicis. Id cū maximū sit in singulis ac priuatis, quanto preclarior est beneficiū, cum id prestatur in principe. Nulla fortuna magis est obnoxia malis huiusmodi, quā scelicissimorū regū. Quos aut rerū tumultus ciet unius homunculi uitiatū cerebrū. Frustra reclamant qui sunt a consilijs, furis o princeps, ad te redi, ni medicus arte sua neq; uolenti, neq; sentienti suā mentē reddiderit. Si Caligulę fidus adfuisset medicus, non usq; ad pugionū ac uenenorū scrinia in perniciē humani generis insanisset. Atq; ob eam sane causam publica consuetudine receptum est apud omnis orbis nationes, ne princeps usq; gentium agat, absq; medicis. Proinde cordati principes, nulli unq; arti plus honoris habuerunt, quā medicinę. Quandoquidem Erasistratus (ut reliquos taceam) Aristotelis ex filia nepos, ob Antiochum regē sanātū centum talentis donatus est a Ptolemęo huius filio. Quin & diuinę literę iubēt medico suū haberi honorē, non tantū ob utilitatē uerumetiam ob necessitatē, ut in cęteros benemeritos ingratitude sit, in medicū impietas, quippe qui tanq; beneficij diuini adiutor, id arte sua tuet, qd' optimū nobis & charissimū largitus est deus,

DE LAVDE MEDICINAE.

uidelicet uitam. Parentibus n. hil non debemus, quod per hos uitæ munus accepisse quodammo do uidemur. Plus mea sententia debetur medico, cui toties debemus, quod parentibus semel duntaxat debemus, si tamen illis debemus. Pietatē debemus his, qui hostem a ceruicibus depulit, et medico non magis debemus, qui pro nobis seruans cum tot capitalibus uitę hostibus quotidie depugnat. Reges ceu deos suspicimus, quia uitę, necisq; ius habere creduntur, q; tamen ut possint occidere, certe uitā non aliter dare possunt, nisi quatenus non eripiūt, quemadmodū seruare dicunt latrones, si quē non iugulent, nec aliam tamen uitam dare possunt, quā corporis. At quāto propius ad diuinā benignitatē accedit medici beneficium, Hominē iam inferis destinatū, arte, ingenio, cura, fideq; sua, uelut ex ipsis mortis faucibus retrahentis? Alijs in rebus profuisse sit officiū, ceterū incerto corporis animiq; periculo serualle plusq; pietas est. Adde his qd' quicquid in homine magnū est, eruditio, uirtus, naturæ dotes, aut si quid aliud id omne medicorū arti acceptū seramus oportet, quatenus id seruat, sine quo ne reliqua quidē queant subsistere. Si oīa ppter hominē, & hominem ipsum seruat medicus, nimirū oīm nomie gratia debetur medico. Si non uiuit, q; uiuit morbis obnoxius, & uitam salubrē aut reddit aut tuetur me

DES. ERASMI ROTERO.

dicus, an non cōuenit hūc ceu uitę parentē agnoſcere? Si res exoptanda est immortalitas, hūc meoſ dicorū industria, quoad licet meditaſ, quę uitam in longū progat. Quid enim hic notiffima referā exempla. Pythagorā, Chryſippū, Platonē, Catoſ nem Censoriū, Antoniū Caſtorē, cumq; his innu merabiles, quorū pleriq; medicinę obſeruatione, uitā ab omni morbo liberā, neq; fatiſcente ingeſ niū uigore, neq; concuſſa memorię ſoliditate, neq; fractis aut labefactatis ſenſibus, ultra centeſimum annū progarunt. An non iſtuc eſt immortalitatis quā ſperamus, hic iam nunc imaginē quandā ex hibere? Chriſtus ipſe imortalitatis author ac uinſ dex unicus corpus aſſumpſit, mortale quidē illud ſed tñ nullis morbis obnoxiū. Crucē non horruit, morbos horruit. An non pulcherrimū fuerit, nos principē noſtrū in hoc quoq; p uiribus imita ri? Apoſtoloſ, quorū nemo fere non multā uixit etatē, ceſoſ legimus, interfectoſ legimus, egrotatſe non legimus. Quocunq; pacto hoc illis contigit, certe preſtat idē ars medicorū, qđ illis preſtitit ſua ſœlicitas. Nec enim audiendos arbitror, q nobis non minus indocte, quā impudenter ſolent illud obijcere, Virtus in infirmitate pſicit, ſomniantes Paulū graui capitiſ dolore fuiſſe obnoxiū, cū ille infirmitatē uel animi tentationē, uel quod uero p pius eſt, improborū hoīm moleſtam inſectationē

DE LAVDE MEDICINAE.

appellet. Atq; idem ille Paulus, inter apostolicas dotes, donū curationis recensuit. lam auget & illud non leui argumēto medicinę gloriā, quod & Cęsarearū legū maiestas, & pontificiarū authoritas sese ultro medicorū iudicio submittit, uelut in quæstionibus pubertatū, partuū ac ueneficiorū. Item in quæstionibus aliquot ad matrimoniū facientibus. O noua dignitas medicinæ. Agitur de capite hominis, & iudicis sententia pendet ex medici præiudicio. Summi pontificis pietas, si quid indulget in nonnullis non aliter indulget, nisi medicorū accedat calculus. Atq; in decretis Romanus pontifex, episcopum eum qui delatus fuerat, tanq; foedo immaniq; morbo obnoxius, ex medicæ rei iudicio censet aut mouendū episcopatu, aut suo loco restituendū. Diuus item Augustinus ex medicorum consilio fieri iubet quod faciendū est, etiamsi nolit ægrotus. idem honorem medico debitū, hoc est artis & industriæ præmium, recte eripi scribit ab eo q̄ detinet, uelut ab iniusto possessore, & quod alienum est mala fide occupante. Quin n̄ quoq; q̄ cōceptis p̄caminibus, demones impios e corporibus humanis exigunt, non raro in cōsiliū adhibent, uelut in his morbis q̄ secretis rationibus, quędā sensuū organa spiritulq; uiciāt & adeo demoniacam speciem imitantur, ut nisi a peritissimis medicis discerni non queant, siue sunt

DES. ERASMI ROTERO.

crassiores aliqui demones, ut fertur illorum uaria natura, qui medicam etiam opem sentiant, siue morbus adeo penitus intimis animi recessibus insidet, ut a corpore uideatur alienus. In cuius rei fidem, dum ex innumeris mihi copertum exemplum refero, queso ut me patienter audiatis. Panaceum celeberrimi nominis medicum adulescens colui, is me teste, quendam restituit, nomine Phlyarium, patria Spoletanum, qui ex uermibus in nouum manere genus inciderat, ita ut in morbo probe teutonico loqueretur, quod (uti constabat) sanus nunc potuerat. Quis imperitus rei medicę, non hunc demoniacum uel deierasset etiam? At is hominem facili paratoque menti reddidit. Redditus sibi, teutonice nec loquebatur, nec intelligebat. Quod si quis hunc uere demoniacum fuisse contendat, ea sane res uel maxime medicorum illustrat artem, cui compertum est, & demones impios parere, quemadmodum in restituenda uita, ita & in exigendis spiritibus diuinę uirtutis tum ministrę, tum æmulę. Neque uero deerant, qui factum hoc magicis artibus tribuebant, quorum ego calumniã, arti nostrę glorię laudique uerito, per quã ea prestantur, quę uulgus hominum humanis uiribus preestari posse non credit. Optimo igitur iure, priscis seculis, cum nondum sordidi questus & spurcę uoluptates uiciaissent oia, medendi ars inter oes una, diuinis ac summatibus uiris, o

DE LAVDE MEDICINAE.

pulentissimis regibus, clarissimis senatoribus præcipue cordi fuit, nec alia mortaliū generi gratior. Siquidē Moses ille magnus, non alia ratione, quæ artem medicæ, cibos suos distinxisse creditur. Orpheus Græcorum uetustissimus, de uiribus herbarum nonnulla prodidisse legitur. Homerus ipse, citra controuersiam, unicus ingeniorum fons, plurimus est & in herbarum commemoratione, & in laude medicorum. Is & Moly nobis depinxit, herbarum omnium teste Plinio, laudatissimam, efficacem aduersus ueneficia, cuius inuentionem Mercurio tribuit, hac Ulysses suum aduersus Circes pocula præmunies. Idem nepenthes indicat in conuiujs adhibendum, quod mærorem tristitiamque discutiat. Porro Machaonem, Pæonem, Chironem, Podalirium, ut hac arte præstantes, sæpicule non sine honore commemorat, quorum arte non solum heroibus, uerum ipsis etiam dijs subuentum esse fingit. Illud uidelicet subsidium indicans, summis etiam principibus medicorum præsidium opus esse. Atque horum uitam medicis in manu esse, qui in ceteros omnes ius uitæ ac necis habere uidentur. Quid quod idem Poeta, libro Iliados undecimo huius artis professionem longe pulcherrimo nobilitauit elogio: cum ait, Vnum medicum pluris habendum, quam ceterorum hominum permultos. Rursum alibi, medicum ita notat, ut dicat eum eruditum in omnibus, palam testans id quod res est, hanc

DES. ERASMI ROTERO.

artem non una aut altera disciplina, sed oīm artium
um cognitione circuloq; tum præter exactū inge
niū, multo etiam rerū usu constare. Pythagoras
ille Samius, cui diuinitatē quandā tribuebat anti
quitas, de naturis herbarū nobile uolumen reliq;
se legit. Atq; ut Platonē, Aristotelem, Theophras
tum, Chrysippū, Catonē Censorium, Varronē
præteream, quibus studio fuit, hanc artem suis uel
studijs, uel negotijs admiscere. Mithridatem Pons
ti regem, non perinde regnū, alioqui locupletiss
imum non tam unius & uiginti linguarū miracu
lum, q̄ rei medicæ peritia nobilitauit, uereq; ma
gnum uirū declarauit, q̄ artis huius cōmentatio
nes, & exemplaria, effectusq; in arcanis reliq;, ut
author est Plinius. Cuius & hodie, nobile Theria
cæ genus nomine celebra. Nunc fere regiū habe
aleam ludere, uenari, nugas agere. At olim popu
li Romani principibus, nihil magis erat curæ, quā
ut ex longinquo nouis importandis herbis, rem
medicā adiuuarent, neq; populo illi tū orbis do
mino nō aliud erat munus grati. Quid qd' Chris
tus ipse disciplinarū oīm & author & princeps,
se se non Iureconsultū, non Rhetorē, non Philoso
phum, sed medicū p̄fessus est, dum de se loquens,
negat opus esse medico ijs q̄ bene habeant, dum
Samaritanus uulnerib; oleū ac uinū infundit, dū
sputū terræ mixtū illinit oculis cæci. Quid qd' idē,

DE LAVDE MEDICINAE.

hac potissimū cōmendatione, cū adhuc orbi esset ignotus, sese paulatim in animos atq; affectus hominū insinuauit. Non auro, non impijs, sed morborū remedijs. Quod ille nutu fecit, nempe deus, hoc medicus p̄ uirili sua, cura imitat̄. Neq; deest his quoq; diuina uis, nimirū medendi uiribus, in hunc usum rebus a deo inditis. Nec alio uiatico magis instruxit Apostolos, mandans, ut hoc p̄tinus officio sibi deuincirent hospite medentes, inq; morbis illorū, & ungentes oleo. Paulus ille magnus dū Timotheo suo modicū uini p̄scribit usum, ad fulciendā stomachi imbecillitatē, nonne palā medici partib⁹ utit̄. Sed qd hoc mirū ī Apostolo, cū Raphael angelus, Tobiaē cæcitati medicans, hinc nomen etiā inuenerit, apud arcanarū rerū studiosos? O cœlestē, uereq; sacrā disciplinā, cuius cognomento diuinę illę mentes insigniunt̄. Inter mortales alię alias artes uel discūt, uel p̄fitent̄ hanc unā oportebat ab oībus disci, quę nulli non est necessaria. Sed o heu puerissima hoīm iudicia. Nemo nescire sustinet, q̄s numus legitimus sit, q̄s adulterinus, ne qd fallat̄ ī re uilissima, nec scire studio est, quibus modis id quod habet, optimū tuesatur. In numismate non credit alienis oculis, in negotio uitę ac fanitatis clausis qd̄ dicit̄ oculis, seq̄t̄ alienū iudiciū. Quod si totius artis absoluta cognitio, non potest nisi paucis contingere, qui totā

DES. ERASMI ROTERO.

uitam huic uni studio dedicarunt, certe partē eam quæ ad tuendā ualeitudinem pertinet, non conueniebat quencq; nescire. Etiam si bona pars difficultatis, non ab ipsa arte, sed ab improborū medicorū uel inscitia, uel ambitione proficiſcatur. Semper apud efferas etiā ac barbaras nationes sanctū ac uenerabile fuit amicitiaē nomen. Atq; is egregius habetur amicus, qui se fortunę utriusq; comitē sociumq; præbeat, quod uulgus amicorū uelut hirundines æstate, rebus secundis adsint, rebus aduersis, quemadmodū illę ingruente bruma deuolant. At quanto syncerior amicus medicus, q̄ Seleucidū auiū exemplo, quas narrāt, nusq; a Casij montis incolis cōspici, nisi cum illarū præsidio est opus, aduersus uim locustarum fruges uastantiū, rebus integris ac lætis nusq; sese ingerit, in periculis, in his calibus, in quibus uxor ac liberi sæpe deserunt hominem, ueluti in phrenesi, phthiriasi, in peste solus medicus constanter adest, & adest non inuiti officio quemadmodū pleriq; cæterorum, sed adest opitulaturus, adest pro capite periclitantis cum morbo dimicans, nonnuncq; suo quoque periculo. Et o plusq; ingratos qui talis amici officio seruati, iam depulso periculo, medicum odisse possunt, at non potius parentis uice colunt ac uenerantur. Vulgarem amicum, qui subinde salutis obuium, ad cœnam rogant, qui latus claudit, of

DE LAVDE MEDICINAE.

ficio pensant, & talem amicum ubi desierint egerre, auersantur: & ob hoc ipsum auersantur, quod intelligāt illius officio nullam meritis parem gratiam rependi posse. Quod si is optimus uir est, qui maxime prodest reipublice, ars hæc optimo cuique uiro discenda est. Iam uero si qui sint, qui rerū precia malint utilitate quæstusque metiri (licet hæc ars diuiniore est, quam ut huiusmodi rationibus estimanda) ne hac quidem parte cuiquam aliarum cedit artium. Neque enim ulla magis fuit frugifera, & ad rem subito parandam æque præsentanea. Erasistratus cuius ante memini, a rege Ptolemæo, Critobulus ab Alexandro Magno, præmijs ingentibus ac uix credendis donati leguntur. Quamquam quod tandem præmium non exiguum uideatur, repensum seruatori capitis, pro cuius unius salute tot hominum milia depugnabant? Quid ego nunc commemorare Cassios, Carpitanos, Aruncios, Albutios, quibus Romæ tum apud principem, tum apud populū immodicum quæstum fuisse refert Plinius. Quamquam quid nos hæc ex præscis ætatibus repetimus, quasi non hodie cuique complures succurrat, quos hæc ars ad Cræsi opes euexerit? Rhetorica, aut Poetica non alit nisi insignem. Musicus ni præcellat, esurit. Iureconsulto tenuis prouentus est, ni sit eximius. Sola medicina quomodocumque doctū alit, ac tuetur. Innumeris disciplinis, infinita rerū cor

DES. ERASMI ROTERO.

gnitione constat res medica, & tamen frequenter unū aut alterū remediū alit idiotā. Tantū abest, ut hæc ars sterilitatis damnari possit. Adde qđ cæterarū artiū non ubiq; paratus est quęstus. Rhetor frigebit apud Sarmatas. Iuris cæsarei perit⁹ apud Britannos. Medicū quoq; terrarū sese contulerit, suus comitat^r honos, suū sequit^r uaticū, ut in nullā disciplinā uerius cōpetat uulgatissimū illud Græcorū puerbiū, ἡ τέχνη ἢ ἡ ψάλλα γῆν ἤ τῆρεα. Sed hoc ipsum indignat^r Plinius, aut certe apud hunc alij, quęstū esse medicinæ p̄fessionē. Maior est, fateor, hæc facultas, quā ut quęstui lucroq; seruiat. Sordidarū id est artiū. Sed nimis ingratū est, eam solā sua fraudare gratia, cui nulla par gratia rependit^r. Egregius medicus ceu numen quoddā, seruat gratis, seruat & inuitos. Sed impietas est, nō agnoscere numinis beneficiū. Nihil ille mora^r mercedem tu tamen dignus q̄ legibus mulcteris ob insignē ingratitudinē. Iam haud quāq; me fugit, hāc egregiam artē & olim apud ueteres audisse male, & hodie apud indoctos quosdā male audire. Cato nī non placuit, nō quod rem damnaret, sed quod ambitiosam Græcorū p̄fessionē non ferret homo mere Romanus, isq; tantū tribuit experientiæ, ut artem esse noluerit, sed idē uniuersam Græcorum philosophiā ex urbe pellēdā censuit. Existimabat homo durus, ad purgandū hominis corpus suffi

DE LAUDE MEDICINAE.

cere brassicam & crebros uomitus, & tamen ille ipse medicorum hostis, obseruatione medicinae, in extremam usque senectutem robur infractum tutatus scribitur. Solis, inquit, medicis summa occidendi impunitas est, At hoc nomine magis suspiciendi boni medici, quibus cum in manu sit, non solum impune, uerum etiam mercede occidere, tamen seruare malunt. Quod possunt facultatis est, quod nolunt prohibitatis. Decantatur iam passim inter pocula temulentorum adagium, Qui medice uiuit, misere uiuit. Quasi uero felicitas sit distendi crapula, rumpi uenere, turgescere ceruisia, sepeliri somno. Sed istos Sycophantas quod opus est oratione resellere, cum ipsi pestulantiae suae satis magnas poenas dant arti, mox podagra contorti, paralyti stupidi, desipiscetes ante tempus, cecutientes ante senectutem, iamque prius uis tuperatae medicinae exemplo Stesichori, seram canunt palinodiam miseri. Et tamen his licet indignissimis, artis bonitas non grauat esse praesidio quantum licet. Sunt qui mutuato ex uetere comedia scomate, uocent medicos *κατοφάγους*. Quasi uero non isto nomine, uel praecipue laudari mereant, qui quo subueniant hominum calamitatibus, ex illa sua sublimitate sese ad haec sordida deiciant. Quod si medicis tamen esset supercilium, quantum istis est procacitatis, liceret passim impune mori, uerum habet hoc ars nostra cum bonis regibus coe, ut bene faciat, ac male audiat.

DES. ERASMI ROTERO.

Quod si maxime sunt, ut sunt in hoc ordine, qui se pro medicis gerunt, cum nihil minus sint quam medici. Si sunt, qui pro remedijs uenena ministrant. Si sunt qui ob quæstum aut ambitionem ægrotis male consulunt, quid iniquius est, quam hominũ uitia in artis calumniam detorquere? Sunt & inter sacerdotes adulteri, inter monachos homicide ac pirate, sed quid hoc ad religionẽ per se optimã? Nulla tam sancta professio est, quæ non alat sceles ratos aliquot. Votis quidem omnibus optandũ, omnes principes eiusmodi esse, cuiusmodi decet esse, qui censeantur hoc digni nomine, Nec tamẽ ideo damnandus est principatus, quod nonnulli sub eo titulo prædones, rei publicæ hostes agant. Optarim & ipse medicos omnes uere medicos esse, nec in his locum Græcorũ prouerbio, πολλοὶ βουκένται, πάντες δέτε γῆς ἄροτῆρες. Optarim ab omnibus eam præstari sanctimoniã, quã Hippocrates sacramẽto uerbis solennibus concepto a professoribus exigit. Neque tamen huc non existendum est nobis, si id a plerisque negligi conspicimus, Sed quoniam huius argumenti tantã est uerbertas, uiri præstantissimi, ut difficillimum sit in eo dicendi finem inuenire, ne non præstem quod in initio sum pollicitus, tempestiuum arbitror, uniuersas eius laudes summatim complecti. Etenim si per multas res sola commendat antiquitas, hanc artẽ

DE LAVDE MEDICINAE.

primam omnium repperit necessitas. Si sciētiam
authores illustrant, huius inuentio semper dijs atq;
tributa est. Si quid authoritatis addit honos, non
alia tam passim ac tam diu diuinos honores me-
ruit. Si magni fiunt, quę summis uiris probantur
hec summos reges, hec primates, non solum deles-
ctauit, uerum etiā illustrauit. Si difficilia quę sunt,
ea sunt & pulchra, nihil hac operosius, quę tot di-
sciplinis tantarū rerum peruestigatione usq; con-
stat. Si dignitate rem æstimamus, quid excellentis-
us, quam ad dei benignitatē proxime accedere?
Si facultate, quid potentius, aut efficacius, quā to-
tum hominem certo exitio periturū sibi posse res-
tituere? Si necessitate, quid equē necessariū atq; id
sine quo nec uiuere, nec nasci licet? Si uirtute, qd
honestius, quam seruare genus humanum? Si uti-
litate, nullius usus neq; maior est, neq; latius patet,
si cōpendio, aut hæc in primis frugifera sit oportet,
aut ingratis mortales. Vobis igitur mas-
gnopere gratulor eximij uiri, quibus contigit in
hoc pulcherrimo genere professionis excellere.
Vos adhortor optimi iuuenes, hanc toto pectore
complectimini, in hanc neruis omnibus incum-
bite, quę uobis decus, gloriam, autoritatē, opes
est cōciliatura, per quam uos uicissim amicis, pas-
triæ, atq; adeo mortaliū generi, non mediocrem
utilitatem estis allaturi. D I X I.

d

DES·ERASMI

ROTERODAMI DECLARATI
VNCVLA.

ORATIO EPISCOPI RESPON
DENTIS IIS QUI SIBI NO
MINE POPVLI GRATV
LATI ESSENT ET OM
NIVM NOMINE, OBE
DIENTIAM QVAM
VOCANT DETV
LISSENT.

NVNC EGO PRO FECTO DE
em festiū in primis, nūc acq; (quod dis
ci solet) insigniendum gemma duco, filij
charissimi, quo mihi in uita nullus illuxit adhuc,
uel ornatio, uel iucundior. Incredibile enim anis
mo capio uoluptatem, non tam ex honore, quem
mihi summo cōsensu, studiū scq; flagrantissimis des
tulistis (neq; enim me fugit hic honos, quanto cū

onere coniunctus sit) neq; rursus ex laudibus ora-
tione uestra mihi tributis, quas mihi nec arrogo,
nec agnosco, sed tamen uestra omnium tam pia
alacritas impendio me delectat, uestra tam religi-
osa aggratulatio, totum me gaudio perfundit, p-
pterea quod nihil addubitem, quin sanctissimam
istam letitiam, non simulatio, non theatra uanis-
tas, non mortalis affectus, sed numen aliquot pe-
etoribus uestris illapsum excitarit. Proinde letum
ac foelix omen accipio, negotium hoc nostrum su-
peris probari, eisdemq; bene fortunantibus, mihi
pariter ac uobis foeliciter cessurum. Onus grauis-
simum imponitis, & hoc imponitis grauius, quo
studijs ardentioribus uos ipsos meae traditis fidei
Sed eadem uestra pietas, quae sarcinam addit, bon-
nam ponderis partem adimet. Meam sollicitudi-
nem quam & meum exigit officium, & uestra pro-
meretur fiducia, obediendi promptitudo leniet.
Mihi minus graue fuerit, pro charissimis meis fili-
is aduigilare, & facile consulitur ultro parentibus
ac pene preuolantibus. Quare laudes istas non tam
meas quam uestras, quibus me disertissime studi-
osissimeq; exornastis, deinde quae uicissim a me
uestrae pietati debeantur, eas omnis communiter
in Christi principis nostri gloriam referamus, cuius
ius ni fallor, auspicijs res tota haec geritur, ut iuxta
uocem eximij Pauli, in omnibus, & per omnia p-
d ij

dicetur Deus, a quo ceu fonte profluit, quicquid
usquam in uita mortalium boni est, cui uni debetur
omnis honos & gloria. Is tum mihi, tum uos
bis omnibus est uotis, quam maxime puris, & ar
dentissimis implorandus, ut me talem reddat pas
torem, qualem uestra meretur pietas, qualemq;
modo uestra depinxit oratio, formam agnosco,
meritum non agnosco, nisi quod sedulo me adni
surum recipio, ut pastorem sentiatís non prædo
nem, patrem non tyrannum, opitulatorem non
oppressorem, medicum non expilatorem, breui
ter ut itelligatis me hoc quicquid est muneris, uos
bis gessisse, non mihi. Pios ac bonos uos mihi cõ
credidistis, dabitur opera, ut uos uobis ípsis red
dam meliores. Qui episcopatum reuitibus censu
que meretur, quid uis potius est quam episcopus.
Ego mihi non alia ratione uidebor splendidus et
opulentus episcopus, quã si conspexero filios me
os pietatis ac uerorum bonorum quotidianis ac
cessionib⁹ Christo reddi gratiores. Has opes, hãc
gloriam, hanc scelicitatem, uos ex parte mihi præ
stare ualeatis, adiuuante Christo. Non est optandũ
fieri præsulem, boni gregis præsulem esse optabi
le est. Quo sane nomine iam nunc, qua par est, ani
mi lætitia, summo pastori grator mihiq; gratulor
qui me mystico hoc coniugio, sponsæ incontami
natæ sponsum dederit, atq; optimi lætissimiq; gre

gis custodē esse uoluerit, gregis inquam, neq; uitis
is morbidi, nec tabidi, nec hulcerosi, neq; dissidijs
intestinis male dissipati, neq; socordiae macie foedi,
neq; pullo uellere, sed fidei synceritate, uitaeq;
integritate sani, constantia ualidi, mutua charitas
te collecti, pijs studijs uegeti, morū innocentia nisi
uei. Dotes istas, iam pridem magnas in uobis, ut
confidam indies auctum iri facit ista uestra singu-
laris alacritas, qua uestrum obsequiū, uestrā obe-
dientiam sic defertis, ut facile appareat id ex ani-
mo fieri magis, quam ex solenni receptoq; more.
Qua ex re, mihi credite, non secus sum affectus, at-
q; olim erat David ille regum sanctissimus, gau-
dio gestiens inenarrabili, cum aspiceret populum
suum, ultro & alacriter, ad templi structuram do-
naria cōgerentem. Quod enim bono pastori (qui
in suos parentis affectus, aut si quid est parente as-
mantius, sumere dabat) spectaculū exhiberi queat
gratius aut iucundius, quodue (ut Pauli uerbis dis-
cam) animo sentiri possit gaudium abundantius
quam ut filios suos uideat in Christi charitate ges-
tientes & alacres? Itaq; cuius affectum mihi sentis-
re uideor, eiusdem uerbis precor, semperq; preca-
bor, ut istam in uobis uoluntatem conseruet, neq;
conseruet modo, uerum etiam augeat atq; dilates
Porro meo nomine, uos Solomonis exēplo, me-
cum deum Optimum Maximū orabitis, ut qui p

d v

uos onus hoc imposuit, idem imperti, at coelestē
illam, semperq; ipsius throno assidentem sapientiā
am, ut mihi iugiter adsit, mecumq; laboret, quo li
ceat gregem mihi traditum coelesti pastori annu
merare, auctoremq; & uegetiorē reddere, ut hæc
custodia, quam uos hodie summa cum alacritas
te detulistis, ego maxima cura suscepi, mihi pa
riter & uobis foeliciter cedat, sed ita ut & me
us conatus, & uestrum obsequium, in
Christi gloriā exuberet, cui nos ser
uimus, dum uobis preimus, uos
paretis, dum nobis auscultatis.

D I X I.

Impressum Argentorati pridie nonas Dec
cembris. Anno. M. D. XX.

vorlike vorbeser

144 181

und form so

X 2203867

dige und an

ntt Clabes

D 560

und Dittuers

rede vund ge

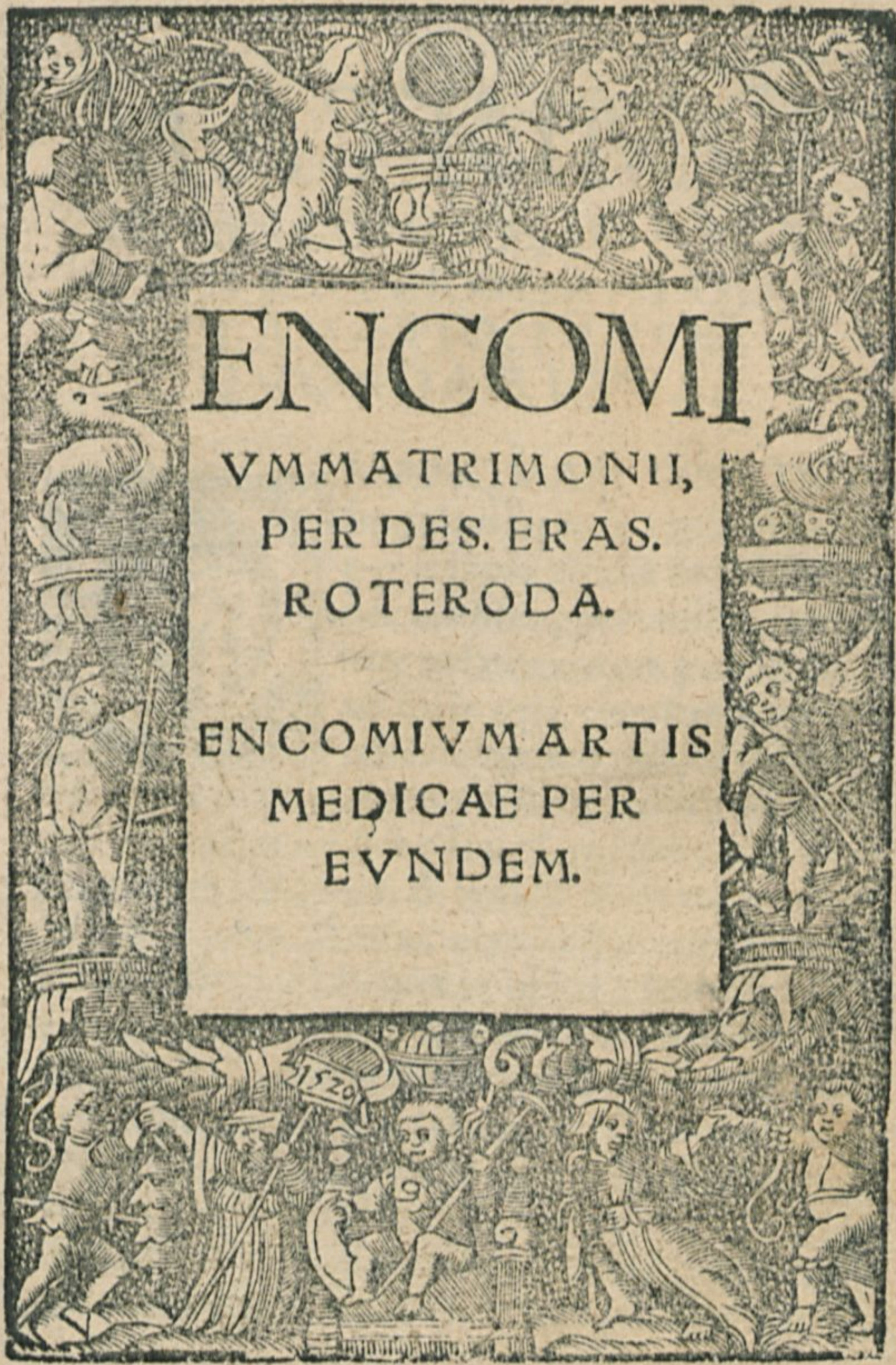
batt sehe mit

te Gnidclisten

roefate erdom

lt don vund

ENCOMI

VMMATRIMONII,
PER DES. ERAS.
ROTERODA.

ENCOMIVM ARTIS
MEDICAE PER
EVNDEM.